

NÖYRÄN JUMALAN KUNNIA

Pyhän Gregorios Palamaksen aikana ortodoksisuutta uhkasi Nafpaktoksen metropoliitta Hierotheos Vlahoksen mukaan yhtäältä panteismi, jonka mukaan Jumala on olemuksellisesti läsnä kaikessa ja Hänet voidaan tuntea tarkkailemalla luontoa. Toisaalta sitä uhkasi agnostisismi, jonka mukaan kukaan ei voi todellisesti tuntea Jumalaa, koska ihminen pienuudessaan on siihen kykenemätön.

Tässä vaarallisessa tilanteessa pyhä Gregorios maalasi Kirkon ikiaikaista ja muuttumatonta opetusta kuvaavan uuden sanallisen ikonin. Hän puki sanoiksi sen, mikä Raamatussa ja pyhien isien opetuksessa on itsestään selvänä oletuksena ja kokemuksena: Jumalassa on sekä olemus (luonto), joka on luodulle olennolle saavuttamaton, että energia (toiminta), josta luotu olento voi tulla osalliseksi.

Olemus ja energia kuvaavat persoonan kahta ulottuvuutta: salaisuutta ja tunnettavuutta. Jumalan energia on persoonallisen Jumalan toimintaa – luomatonta armoa, jonka kautta Hän ilmoittaa itsensä. Rakkaudessaan Jumala kutsuu luotuaan mahdollomaan tehtävään, Jumalan tuntemiseen, ainoaan itsessään merkitykselliseen “rajan rikkomiseen”, tulemiseen “jumalaksi armosta”.

Nykytilanne on kaikkialla kuin Palamaksen aikana, mutta pahempi. Suomen ortodoksiassa Totuuden tuntemiseen suhtaudutaan agnostisella “suvaitsevaisuudella”. Teologista koulutusta ohjaa pyhä Gregoriosta vastustaneen Barlaamin henki: Jumalan tunteminen on hullutus ja teologian alkeismetodi, kuuliaisuus jumalantuntijoille, on erityinen pahennus. Filosofit ovat profeettojen tilalla.

Agnostisismien seurauksena kaikki on kaikkea eikä mikään ole mitään. Yleiskristillisyyden ohjaa kokeeseen yleispyhyttä, yleisyhteyttä kaikkialla ja kaikkien kanssa. Pyhien isien opetus hengellisestä raittiudesta, tarkkaavaisuudesta ja arvostelukyvyistä – hengellisestä palomuurista – on poistettu panteistisen energian tieltä ja korvattu “avoimuudella”. Väärin suuntautunut Totuuden etsintä rajallisesta maailmasta, “rajojen rikkomisen” pakkomielle, johtaa lopulliseen tyhjyyteen.

Kristus, pelottavan nöyrä Jumala, antaa luotujensa määrätä, missä Hän saa toimia. Ortodoksia on opetus ihmiselämän käsittämättömän suuresta merkityksestä ja käytäntö sen toteuttamiseen. Kutsumus taistella ja antaa henkensä Jumalan luomattoman Kunnian puolesta on ainoa ihmisen suurta arvoa vastaava tehtävä.

Arkkimandriitta Sofroni sanoo kirjassaan Rukouksesta: “Silmiemme edessä on käynnissä maailman luomisen – jumalten luomisen – suunnaton ihme, jota ei vielä ole saatettu päätökseen. Sen täyttymyksen on luvattu tapahtuvan tulevassa ajassa. Mutta jo nyt, kun luomaton valo laskeutuu päällemme, tuo hengellinen kasvuprosessi herättää ihmetystä henkemme syvyyksissä ja kohottaa ajatuksemme meille valmistettuun valtakuntaan.”

Heikki Alex Saulamo